

**Η θέαση των ορεινών
περιοχών μέσα απ' την
ελληνική δισκογραφία
2000-2021**

Βασίλειος Μανέλας

Οικονομολόγος

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

**Viewing mountain
communities through
greek discography
2000-2021**

Vasileios Manelas

Economist

Aristotle University of
Thessaloniki

Περίληψη

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τη σύνδεση των ορεινών περιοχών με την καλλιτεχνική έκφραση μέσα απ' τα τραγούδια. Πιο αναλυτικά, επεξεργάζεται τη σχέση ανάμεσα στην έμπνευση και τη φύση, την δημιουργικότητα και τη θέαση των ορεινών περιοχών καθώς αυτές ρέουν μέσα απ' τη σύγχρονη ελληνική δισκογραφία τα τελευταία 21 χρόνια και, εν τέλει τον τρόπο με τον οποίο εμφανίζονται σήμερα. Καταγράφεται και αναδεικνύεται η πολύπλευρη θέαση των ορεινών περιοχών μέσα απ' τους στίχους χαρακτηριστικών τραγουδιών, ενώ ταυτόχρονα, η ίδια προσεγγίζεται μέσω της αναλυτικής κατηγοριοποίησής της. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η αποκρυπτογράφηση- ή ει δυνατόν η προσέγγιση- του φανταστικού κόσμου της τέχνης μέσα απ' τα βουνά και των βουνών μέσα απ' τον φανταστικό κόσμο της τέχνης.

Abstract

The relation between mountainous communities and artistic expression through the prism of songs is being investigated in the current study. In particular this work examines the connection between inspiration and nature, creativity and mountains, in their joint flux through the contemporary Greek discography for the last 21 years, and their present scheme. The pluralistic view of mountain areas expressed with distinctive song lyrics is recorded and highlighted, after being classified in depth. The ultimate target of this work, is if not to reveal, to thoroughly approach the imaginative art world in the context of mountains as well as the imaginative mountain world in the context of art.

1. Εισαγωγή

Δεδομένου ότι έχουν γίνει δεκάδες αναλύσεις για το δημοτικό τραγούδι και τη σχέση του με τις ορεινές περιοχές, θα είχε ιδιαίτερη αξία να δούμε πως οι τελευταίες «εμφανίζονται» μέσα απ' το σύγχρονο ελληνικό τραγούδι. Πόσο μάλλον δε, όταν τις συναντάμε στη θεματική διαφορετικών ειδών μουσικής, από την έντεχνη και τη ροκ μέχρι τον πειραματισμό και την χιπ-χοπ σκηνή. Μιας και δεν έχει γίνει κάποια παρόμοια καταγραφή, κρίνεται σκόπιμο στην παρούσα εργασία να αρκεστούμε στην ανάδειξη, καταχώρηση και ανάλυση των πιο χαρακτηριστικών τραγουδιών που, με το δικό του ξεχωριστό τρόπο το καθένα, συνδιαλέγονται- άλλοτε ευθέως και άλλοτε συμβολικά- με τις ορεινές περιοχές. *Άλλωστε, στην τέχνη δεν υπάρχει μια απάντηση και αντίθετα σε όσους σπεύσουν να πουν ότι υπάρχουν πολλές, ίσως τελικά να μην υπάρχει καμία.*

Ορεινές περιοχές. Ποιος είναι ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζονται σήμερα; Πως επιδρούν στην έμπνευση και τη δημιουργικότητα των καλλιτεχνών, ποιες οι σύγχρονες ανησυχίες και ποιοι οι προβληματισμοί που εκφράζονται, πως εκφράζονται μουσικά και τι θέλουν να μεταφέρουν απ' το παρελθόν – αν θέλουν.

Δανείζομαι τον πρόλογο του ποιητή Νάσου Βαγενά από τις σημειώσεις για την ποίηση και την κριτική «Η ΕΣΘΗΤΑ ΤΗΣ ΘΕΑΣ», για να τονίσω την αδυναμία να απαντηθούν *υπαρξιακά* ερωτήματα σε σχέση με τη μουσική, την δημιουργία, την έμπνευση, τον λόγο, τα οποία θα προσεγγίσουμε στην παρούσα εργασία. Λέει, λοιπόν στον πρόλογο του ο Νάσος Βαγενάς : «Το βιβλίο αυτό είναι συναγωγή των τεκμηρίων μιας αποτυχίας. Όπως κάθε άνθρωπος που πιστεύει πως γνωρίζει από ποίηση, προσπάθησα να περιγράψω με ακρίβεια και συνοχή τη φύση του ποιητικού φαινομένου. Όπως κάθε άνθρωπος που επιχειρεί να περιγράψει με ακρίβεια και συνοχή τη φύση του ποιητικού φαινομένου, απέτυχα στην προσπάθειά μου. Το αποτέλεσμα είναι τα κομμάτια που ακολουθούν..» και καταλήγει «είναι συνετό να περιορίζεται κανείς σ' αυτό που κατέχει. Αν αποφάσισα να συγκεντρώσω εδώ τα κείμενα αυτά, είναι γιατί πιστεύω πως η επίγνωση της αδυναμίας μας υπονομεύει την άγνοιά μας».

Μεθοδολογικά, *στο πρώτο μέρος*, γίνεται η προσέγγιση των ποιοτικών χαρακτηριστικών της μουσικής και του λόγου (μουσική + λόγος = τραγούδι), της σχέσης της μουσικής με τον άνθρωπο- ακροατή ή δημιουργό, του πλαισίου μέσα στο οποίο φωλιάζουν η δημιουργικότητα και η έμπνευση, των συνθηκών μέσα στις οποίες εμφανίζονται. Γνωρίζουμε, εκ των προτέρων, πως όλες αυτές οι σχέσεις δεν έχουν συγκεκριμένη δομή και συνταγή επιτυχούς έκβασης στο ρόλο που διατελεί η καθεμία. Για αυτό, προτιμούμε να προσεγγίσουμε την κάθε έννοια κυρίως μέσα από απόψεις καλλιτεχνών και τις απαντήσεις που δίνουν ή δε δίνουν, μέσα από τη δική τους βιωματική εμπειρία σε σχέση με τα παραπάνω. Χρησιμοποιούνται συνεντεύξεις δημιουργών, ερευνητών και επιστημόνων που έχουν καταγραφεί κατά καιρούς και αφορούν τα συγκεκριμένα ζητήματα.

Στο *δεύτερο μέρος*, επιχειρείται η κατηγοριοποίηση των τραγουδιών που έχουν «ορεινό» ενδιαφέρον και προχωράμε στην καταγραφή και την ανάλυσή τους. Ως εργαλεία χρησιμοποιήθηκαν μηχανές αναζήτησης του διαδικτύου σε ηλεκτρονικές σελίδες καταγραφής στίχων καθώς κι ο

πολύτιμος οδηγός της «Ελληνικής δισκογραφίας 1950-2021» του μαθηματικού Πέτρου Δραγουμάνου. Ταυτόχρονα, ως βοηθητικό εργαλείο ανάδειξης της «θέασης» των ορεινών περιοχών χρησιμοποιείται και μια πρωτότυπη συνέντευξη με τον Θ.Παπακωνσταντίνου η οποία βρίσκεται στο τρίτο και τελευταίο μέρος. Σ' αυτό, καταγράφονται μουσικές δράσεις στις ορεινές περιοχές, ένα σύγχρονο στούντιο ηχογραφήσεων («Αχός») ανάμεσα στις κίσσες και τις οξιές καθώς και τα ορεινά μουσικά φεστιβάλ (χάρτης).

2. Μουσική, δημιουργία και έμπνευση

2.1 Η φύση της μουσικής

«David Byrne-How music works»

«Η μουσική κυκλοφορεί ανάμεσα μας από όταν οι άνθρωποι σχημάτισαν κοινωνίες. Δεν πρόκειται να σταματήσει να υπάρχει, απλώς οι χρήσεις της και η σημασία της εξελίσσονται. Με συγκινούν περισσότερες μουσικές από ποτέ. Και το να προσπαθώ να δω τη μουσική από μία ευρύτερη και βαθύτερη οπτική, μου κάνει ξεκάθαρο το ότι και η λίμνη η ίδια είναι μεγαλύτερη και βαθύτερη από όσο νομίζαμε».

Τα παραπάνω λόγια είναι γραμμένα στο βιβλίο του **David Byrne «How music works»**, μέσα απ' το οποίο καταπιάνεται με μουσικές υπαρξιακές αναζητήσεις. Κάποιες από αυτές αναφέρονται σε ζητήματα όπως το «που ακούς μουσική», «γιατί ακούς αυτή και όχι κάποια άλλη», «πώς λειτουργεί η μουσική».

Γράφει σχετικά στον πρόλογο:

«Δεν μπορείς να αγγίξεις τη μουσική – η ύπαρξη της γίνεται αντιληπτή μόνο όταν την ακούς – αλλά παρόλα αυτά είναι σε θέση να αλλάξει σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο βλέπουμε τον κόσμο και την θέση που έχουμε μέσα σε αυτόν τον κόσμο. Η μουσική μπορεί να μας βοηθήσει να ξεπεράσουμε δύσκολα σημεία της διαδρομής της ζωής μας, μεταβάλλοντας όχι μόνο τον τρόπο που νιώθουμε για τον εαυτό μας, αλλά επίσης μεταβάλλοντας τον τρόπο με τον οποίο νιώθουμε οτιδήποτε έξω από τον εαυτό μας. Είναι δυνατό πράγμα». Και λίγο παρακάτω: «Το πώς λειτουργεί η μουσική ή το πώς δεν λειτουργεί καθορίζεται όχι απλώς από το πώς ακούγεται η μουσική σε περιβάλλον απομόνωσης (αν δεχτούμε ότι κάποιο τέτοιο περιβάλλον μπορεί πράγματι να υπάρξει) αλλά στο μεγαλύτερο βαθμό καθορίζεται από το τι περιβάλλει τη μουσική – πού την ακούς και πότε την ακούς. Με ποιον τρόπο εκτελείται, πώς πωλείται και πώς διανέμεται, πώς ηχογραφείται, ποιος είναι ο εκτελεστής, μαζί με ποιον άλλον την ακούς, και φυσικά, τελικά, το πώς είναι ως άκουσμα: αυτά είναι τα πράγματα που καθορίζουν όχι μόνο το αν ένα μουσικό κομμάτι λειτουργεί (το αν καταφέρνει με επιτυχία αυτό που ξεκινά να επιτύχει) αλλά και το τι είναι το μουσικό κομμάτι αυτό καθαυτό.»

Το πώς λειτουργεί η μουσική για τον καθένα από εμάς ξεχωριστά και τελικά το πώς την αντιλαμβανόμαστε, είναι βασικό ερώτημα που απασχολεί όλους

όσοι μπαίνουν κάποτε στη διαδικασία να εμβαθύνουν στο μυστήριο της. Η μουσική μιλάει στο ασυνείδητο. Όμως, τι γίνεται όταν ο οποιοσδήποτε από εμάς δρα ανυποψίαστος ως προς τις παραμέτρους που θέτει ο Byrne; Υπάρχει μια *ποσότητα ποιότητας* η οποία χάνεται όταν κάποιος απολαμβάνει την ακρόαση ενός δίσκου ανυποψίαστος από τα παραπάνω; Στον μυστήριο μηχανισμό της μουσικής οι απαντήσεις γεννούν ερωτήματα. Για τον Frank Zappa είναι η μόνη θρησκεία που εκπληρώνει τις υποσχέσεις της. Τι υπόσχεται; Κι ακόμη. Ποια είναι η σχέση της *εσωτερικής (δημιουργία) με την εξωτερική (ακρόαση)* μουσική; Από ποια στοιχεία απαρτίζεται και τι επιθυμίες ικανοποιεί ο καθένας- δημιουργός και ακροατής- από αυτή;

2.2 Η δημιουργία

Big bang, ένας κοινός μηχανισμός δημιουργίας, από το σύμπαν στην τέχνη
Αν εστιάσουμε στην πλευρά της καλλιτεχνικής δημιουργίας –προτού αυτή φτάσει στα αυτιά του ακροατή, θα διαπιστώσουμε ότι δεν υπάρχει ένα κοινό πεδίο μέσα στο οποίο συγκεντρώνονται όλες εκείνες οι ερμηνείες οι οποίες καταπιάστηκαν με τον μηχανισμό της.

Ο καθηγητής φυσικής Dr. Νίκος Γραμματικάκης, σε μια απ' τις ομιλίες του συγκρίνει τον μηχανισμό της καλλιτεχνικής δημιουργίας με εκείνον του Big Bang. Κι έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον μια τέτοια σύγκριση αν αναλογιστούμε ότι, σύμφωνα με το κοσμολογικό μοντέλο που εξηγεί τον Κόσμο μας, τη στιγμή πριν τη *μεγάλη έκρηξη και δημιουργία* δεν υπήρχε ούτε χώρος ούτε χρόνος. Κατάσταση αντίστοιχη με αυτή που επικρατεί πριν τη γένεση μιας καινούριας μελωδίας, ενός στίχου ή τραγουδιού. Λέει συγκεκριμένα:

“Αυτό που λέμε δημιουργία, που είναι προϊόν του ανθρώπινου μυαλού και του μόχθου, είναι κοινή στις τέχνες, στις επιστήμες, στην ποίηση. Η μορφή δημιουργίας είναι ίδια, όπως και το αίσθημα της μικρής ή μεγάλης ανακάλυψης που έχει ο επιστήμονας είναι το ίδιο με του μουσικού που μόλις τέλειωσε ένα τραγούδι του. Δέος αισθάνεσαι όταν διαβάζεις υψηλή ποίηση ή ακούς σπουδαία μουσική ή κάνεις σπουδαία ανακάλυψη ως επιστήμων. Η επιστήμη παρ’ όλα αυτά δεν μπορεί να εξηγήσει τι είναι μουσική, όπως και το αν υπάρχει ή όχι Θεός. Μια άλλη θεωρία της κβαντομηχανικής λέει ότι υφίσταται κάτι μόνο όταν το παρατηρήσεις. Ίσως το ίδιο συμβαίνει και με τη μουσική όταν την ακούς”.

Συμπέρασμα. Η διάσταση της αποκρυπτογράφησης της καλλιτεχνικής δημιουργίας προσδιορίζεται κυρίως απ’ τη φιλοσοφική παρατήρηση παρά από ποσοτικές και πιο χειροπιαστές προσεγγίσεις. Αναζητήσαμε την άποψη των δημιουργών.

Το πρίσμα του δημιουργού

Η δημιουργία είναι α-χρήματη. Ο Μάνος Χατζιδάκις ήταν ο πρώτος δημιουργός που μέσω του νεοεισερχόμενου όρου *τραγουδοποιός* διαχώρισε τη δημιουργία απ’ την εμπορικότητα σε μια εποχή που όλα έδειχναν να συνδέονται με την εμπορευματοποίηση της δισκογραφίας. Κι αυτό το έκανε με τον μοναδικό του καταδεικτικό τρόπο. Το πλαίσιο της δημιουργίας είναι αναγκαίο να μένει μακριά απ’ την αγορά. Λέει, χαρακτηριστικά:

«Αν με ενδιέφεραν τα χρήματα δεν είχα παρά να βάλω έξω από το σπίτι μου μια ταμπέλα που θα έγραφε «Τραγουδοποιείον», και θα ερχόντουσαν κάθε μέρα δεκάδες πελάτες, να τους φτιάχνω τραγούδια και να κερδίζω μεγάλα

ποσά. Πως γράφει ο άλλος στο μαγαζί του «υποδηματοποιείον», «επιπλοποιείον», επειδή φτιάχνει παπούτσια και έπιπλα, θα έγραφα και εγώ «τραγουδοποιείον αφού φτιάχνω τραγούδια. Είμαι δηλαδή «τραγουδοποιός, δεν είμαι;»

Κατά μία άλλη καταγεγραμμένη άποψη η δημιουργία είναι παρατήρηση. Και δη, εκείνη η παρατήρηση που καταφέρνει να αναδείξει κάτι που για άλλους δε σημαίνει τίποτα. Τότε ένα μεγάλο μέρος της παρατήρησης μετατρέπεται σε τέχνη. Ο ίδιος δημιουργός συνεχίζει: *“Η δημιουργία χρειάζεται για να λειάνει τα μυστήρια της ζωής και του θανάτου ώστε να τα αποδεχτούν οι άνθρωποι”*. Σύμφωνα με αυτή την άποψη το προϊόν της δημιουργίας φαίνεται να παίρνει οικουμενική μορφή, απ’ τη στιγμή που λειτουργεί ως μηχανισμός εκτόνωσης του ανθρώπινου φόβου για το άγνωστο και το ανεξήγητο.

Ένας άλλος δημιουργός παραθέτει τη δική του οπτική συνδέοντας την δημιουργικότητα με τη μοναξιά και την απουσία της ζωής. Λέει, *«για μένα οι δημιουργικές στιγμές είναι οι στιγμές ησυχίας, η απουσία της ζωής. Όταν απουσιάζει η ζωή και αναγκάζεσαι να την επινοήσεις. Η τέχνη μπορεί να ‘ναι γεννήτρια βιωμάτων τα οποία αν δεν έγραφα δε θα τα είχα ζήσει. Η ζωή γεννάει τέχνη αλλά και η τέχνη γεννάει ζωή»*.

Μέσα απ’ αυτή την βιωματική άποψη, η δημιουργία μοιάζει να αποτελεί τον συνδετικό κρίκο μεταξύ της πραγματικής ζωής που συχνά απουσιάζει και της ιδεατής ζωής που γεννιέται μέσα απ’ την τέχνη και που ο ικανός δημιουργός έχει το προτέρημα να «βιώνει» ως *ευφυής γεννήτωρ*.

2.3 Η έμπνευση

Απόψεις: Ο λόγος της έμπνευσης, η έμπνευση του λόγου

Προκειμένου να υπάρξει δημιουργία θα πρέπει να έχει προηγηθεί η έμπνευση. Θα είχε μεγάλο ενδιαφέρον αν μπορούσαμε να αποκρυπτογραφήσουμε τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί στην έμπνευση ενός δημιουργού η θέα της κορυφής ενός βουνού και πως αυτή αποτυπώνεται στη μουσική ή τον στίχο του. Αυτό το δεύτερο άλλωστε, θα το επιχειρήσουμε παρακάτω, προσεγγίζοντας το πρώτο.

Η έμπνευση του λόγου είναι ένα τεράστιο κεφάλαιο για το οποίο θα χρειαζόμαστε μια ξεχωριστή εργασία προκειμένου να το προσεγγίσουμε. Παρόλα αυτά, εδώ θα αρκεστούμε στις βιωματικές απόψεις που καταγράφηκαν στη διάρκεια της έρευνάς μας γύρω απ’ τις *νύμφες του βουνού και των νερών*.

Το αόρατο χέρι. «Πολλές φορές γεμίζω μια κόλλα χαρτί με μια ιστορία την οποία δεν είχα σκοπό να γράψω. Προκύπτει»

Σύμφωνα με αυτή την άποψη, η έμπνευση μοιάζει να είναι το αόρατο εκείνο χέρι του δημιουργού που συμπληρώνει τη λευκή κόλλα χαρτιού. Προϋπάρχει και τον οδηγεί.

Η μουσικότητα των λέξεων. «Ένα έργο τέχνης πρέπει να έχει οργανική μορφή, αρχή μέση και τέλος ακόμη κι αν δεν είναι με αυτή τη σειρά. Τα σημαίνοντα να συγχωνεύονται με τα σημαινόμενα ώστε ο ήχος να προκύπτει από το νόημα των λέξεων και το νόημα των λέξεων να διαμορφώνει τον ήχο»(Νάσος Βαγενάς)

Την μουσικότητα των λέξεων θα μπορούσαμε να την αφουγκραστούμε αν δοκιμάζαμε να διαβάσουμε ένα μελοποιημένο ποίημα ή τους στίχους ενός ραπ τραγουδιού, αποκομμένα απ' τη μουσική. Δε συμβαίνει πάντα, αλλά όταν συμβαίνει καταλαβαίνουμε πως συγκεκριμένες λέξεις, βαλμένες σε συγκεκριμένη σειρά ενέχουν στον πυρήνα τους μουσική και γίνονται πεδίο έμπνευσης και δημιουργίας ενός τραγουδιού πριν ακόμη μελοποιηθούν.

Η αναγεννημένη εμφάνιση της λέξης. «Ο Ζίντ λέει - δεν υπάρχει μεγαλύτερο εμπόδιο στην ευτυχία απ' την ανάμνησή της. Το ίδιο και με τη λέξη. Τίποτα πιο άχρηστο κι οδυνηρό για μια καινούργια της παρουσία απ' την ανάμνηση των χρήσεών της. Με τη λέξη ξαναγεννημένη και τοποθετημένη σε μια ειδική αλλά πέρα για πέρα σχετική ηχητική σειρά, αρχίζει το τραγούδι» (Μ.Χατζιδάκις)

Θα μπορούσαμε να φανταστούμε, λοιπόν, την έμπνευση σαν μια σκάλα χτισμένη από μικρά υλικά από αυτά που λέμε ή από ήχους που υπάρχουν γύρω μας και που όλα ενώνονται για να οδηγήσουν τον δημιουργό στην τελική έκβαση ενός τρίλεπτου τραγουδιού.

«Στην τελική μικρή, μαγική, αλχημιστική νίκη επί του χρόνου»

3. Η θέαση των ορεινών περιοχών μέσα απ' την ελληνική δισκογραφία 2000-‘21

Ο μουσικός πλανήτης είναι ο πλανήτης στον οποίο κατοικούν οι δημιουργοί και οι ακροατές τους. Αμφότεροι, έτοιμοι και δεκτικοί στον επαναπροσδιορισμό του χώρου και του χρόνου. Αν έπρεπε να προσδιορίσουμε την τοποθεσία του θα λέγαμε ότι βρίσκεται εκεί όπου απαντάται το πιο μακρινό σημείο της ανθρώπινης φαντασίας. Το ηφαιστειακό όρος Olympos (εξώφυλλο) στον πλανήτη Άρη, ύψους 27 χιλιομέτρων (τρεις φορές ψηλότερο απ' το Έβερεστ), θα μπορούσε να αποτελεί τόπο αυτής της φαντασιακής γης στην οποία όλα μπορούν να συμβούν. Σ' αυτή την ενότητα θα εστιάσουμε στην κατηγοριοποίηση της θέασης των βουνών και γενικότερα των ορεινών περιοχών, έτσι όπως αυτή αποτυπώνεται κάθε φορά, μέσα απ' το πρίσμα των δημιουργών στα τραγούδια τους.

3.1 Άκου, ένα βουνό

3.1.1 Η αντίστιξη στον σύγχρονο πολιτισμό

Η εξέλιξη της τεχνολογίας, που συντελείται με ταχύτετους ρυθμούς τον τελευταίο αιώνα -αιώνα των «επιστημονικών επαναστάσεων»- άλλαξε άρδην τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο. Πως βλέπει πλέον ο σύγχρονος άνθρωπος τη φύση και δη τα βουνά που τον περιβάλλουν; Ποιο είναι το τίμημα προκειμένου να απολαμβάνει τα τεχνολογικά επιτεύγματα του; Απομακρύνεται απ' τον φυσικό τρόπο ζωής; Ας δούμε τι λένε τα τραγούδια:

“**Βουνό**”

BAiLDSA

Στίχοι-Μουσική: BAiLDSA

Δίσκος: zVaRnA (2014)

Οι **BAiLDSA** χρησιμοποιώντας ρυθμούς άλλοτε *ska* και άλλοτε *dub reggae* αναφέρονται συχνά στη φύση. Δεν είναι τυχαίο που χρησιμοποιούν ως όχημα τις ρίζες της μουσικής παράδοσης της Τζαμάικα μπολιασμένες με σύγχρονους ήχους και αρκετά συχνά με παραδοσιακές «γραμμές» της Βόρειας Ελλάδας, έχοντας ως μπροστάρηδες τα πνευστά όργανα. Στο «**Βουνό**» είναι εμφανής η διάθεσή ενός τέτοιου παντρέματος ως αντίστιξη στον σύγχρονο πολιτισμό, η οποία εκφράζεται και στιχουργικά:

«Κάθε που βγαίνω απ’ το σπίτι /με πλημμυρίζει η γειτονιά /κι ένα παράξενο σπουργίτι /μου τραγουδάει γελαστά/ Ωωω, θα ‘μαι πάνω στο βουνό /Ωωω θα σας βλέπω από εδώ»

Το βουνό ως τόπος χαράς και ευφορίας καθώς και της σπουδαίας ιδιότητας ως extra δύναμη, να βλέπει κάποιος όλο τον κόσμο από κει ψηλά.

Και συνεχίζει θυμίζοντάς μας κάτι που συχνά ξεχνάμε στις άνετες πόλεις:

«..έχει μανία να μου θυμίζει/ κάτι που ο ίδιος το ξεχνώ/ μέρα που ο ήλιος την ορίζει/σαν τελευταία να τη ζω/ /Ωωω, πίνω και τραγουδώ /Ωωω, θα ‘μαι πάνω στο βουνό »

«**Με λύκους και αρκούδες**»

Kadinelia

Στίχοι-Μουσική: Ζήκας Γιώργος

Δίσκος: Είτε έχεις είτε δεν έχεις (2007)

Αντίστοιχα, τα **Kadinelia** (*Καντινέλια: μικρά γεράκια που ζουν στις Κυκλάδες*), εμπνεύστηκαν από τη θαλπωρή και την ήσυχη ζωή του ψηλού βουνού και διασκεύασαν το «**Με λύκους και αρκούδες**» του Γιώργου Ζήκα,.

«Δεν είναι από ανάγκη δεν είναι από ντροπή /είναι από αγανάκτηση και αυτοκριτική /Σε αυτή την άγρια πόλη γιατί τώρα να ζω /Θα βρω ένα σπιτάκι σε ένα ψηλό βουνό»

Φαίνεται το «ψηλό βουνό» να είναι ο *από μηχανής Θεός* απέναντι στην αγριότητα της πόλης, η οποία οδηγεί τον άνθρωπο στην αγανάκτηση και σε υπαρξιακές αναζητήσεις που συνδέονται με τον σκοπό του πάνω στη γη. Συνεχίζουν στο ρεφρέν:

“Καλύτερα με λύκους με άγριες αρκούδες /Μακριά απ’ το παλιοσύστημα και τις τηλεμαϊμούδες ”

Είναι τόσο τρομακτικό και αποκρουστικό το σύστημα και τα τηλεοπτικά προϊόντα που παράγει; Σύμφωνα με τον Γιώργο Ζήκα που έγραψε το τραγούδι και τα Kadinelia που το διασκεύασαν σε ρυθμό *swing*, είναι πιο ασφαλές να ζεις με λύκους και άγριες αρκούδες. Σαν φυσική συνέχεια κάθε τολμηρής απόφασης και της ενδεχόμενης αντίστοιχης αποζημίωσης, παρακάτω, οι στίχοι του τραγουδιού μιλάνε για την καθάρια απλότητα του βουνού:

«Να βλέπω τα αστεράκια/να ακούω τα πουλάκια /Να ανασαίνω αέρα καθαρό», έπαθλο που διεκδικεί όποιος δεν «τσίμπησε» στην μπλόφα της καριέρας του σύγχρονου τρόπου ζωής.

«Την μπλόφα της καριέρας την είχα φανταστεί / Αφού η ζωή είναι πρόσκαιρη και εμείς περαστικοί/ Για αυτό θα πάω στους λύκους στις άγριες αρκούδες /Μακριά απ' το παλιόσύστημα και τις τηλεμαϊμούδες»

«Πεχλιβάνης»

Θανάσης Παπακωνσταντίνου

Στίχοι-Μουσική: Παπακωνσταντίνου Θανάσης

Δίσκος: Βραχνός προφήτης (2000)

Η λέξη πεχλιβάνης, σαν έννοια σημαίνει ήρωας, ατρόμητος και θαρραλέος. Στην πραγματικότητα οι πεχλιβάνηδες είναι αθλητές της πάλης. Στους στίχους χρησιμοποιείται ανορθόδοξα, για να περιγράψει έναν τολμηρό, σαρωτικό άνεμο που θα έρθει από μακριά κουβαλώντας μυρωδιές και γεύσεις βουνίσιας.

«Θα `χει θυμάρι στα μαλλιά, βρε αμάν αμάν/ κράνα για σκουλαρίκια/ και μες στο στόμα θα γυρνά, βρε αμάν αμάν/ ρητορικά χαλίκια»

Ο Πεχλιβάνης ως φυσικό «συστατικό» του βουνού, έχει και όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά της κορυφής. Αρχοντικός, δυναμικός σα λύκος, ορμητικός. Το τραγούδι έχει εικόνες δυνατές και συμβολισμούς τέτοιους, μέσα απ' τους οποίους καταφέρνει να ταρακουνήσει και να δημιουργήσει έντονους προβληματισμούς. Ένας αέρας βουνίσιος που ορμά, τρυπώνοντας στον σύγχρονο πολιτισμό με σαρωτική διάθεση, που είναι εδώ για να υπενθυμίσει την ύπαρξη του, την ύπαρξη όλων εκείνων των φυσικών στοιχείων που ο σύγχρονος άνθρωπος συνήθισε να βλέπει μόνο μέσα απ' το διαμέρισμά του.

«Τα μελισσάκια θα γυρνούν, βρ' αμάν αμάν/ γύρω απ' τις πολυθρόνες/ και το νερό το κρύσταλλο, βρ' αμάν αμάν/ θα ρέει απ' τις οθόνες»

Οι στίχοι καταλήγουν, με τον «εσωτερικό» διάλογο του δημιουργού, ο οποίος ζητά απ' τον Πεχλιβάνη να πάρει την ψυχή του ψηλά στο βουνό, όπου θα ξεχαστεί σα φυσική διαδικασία..σαν των βουνών το περσινό το χιόνι.

«Αέρα να `σαι τιμωρός, βρ' αμάν αμάν/να `σαι και παιχνιδιάρης/κι αν βαρεθεί η ψυχούλα μου, βρ' αμάν αμάν/ να `ρθεις να μου την πάρεις,/για να κοιτάει από ψηλά, βρ' αμάν αμάν/ του κόσμου τη ραστώνη,/να ξεχαστεί σαν των βουνών, βρ' αμάν αμάν/ το περσινό το χιόνι»

3.1.2 Η μοναχικότητα – Μακριά απ’ την τοξικότητα των μητροπόλεων

Όμως, τα βουνά φαίνεται να μην είναι μόνο το αντίβαρο της ζυγαριάς που έχει στην άλλη πλευρά τον σύγχρονο πολιτισμό. Μέσα απ’ τα τραγούδια μοιάζει να αποτελούν και επιλογή εκείνων των ανθρώπων, που αποζητούν την μοναχικότητα, την πνευματική ανάταση και ισορροπία μακριά απ’ την τοξικότητα των μητροπόλεων και σε εναρμόνιση με τα αρχέγονα ένστικτα του ανθρώπου που πρωτοπερπάτησε τις ορεινές αυτές περιοχές.

«**Βράχος**»

Βαγγέλης Καζαντζής

Στίχοι: Βασίλης Μανέλας

Μουσική: Βαγγέλης Καζαντζής

Δίσκος: Το μεταξύ μας διάστημα (2019)

Στο τραγούδι «**Βράχος**», στους στίχους –γραμμένοι απ’ τον υπογραφόμενο- ο βράχος μετατρέπεται σε τόπο πνευματικής ξεκούρασης και σε συνομιλητή:

«Ο βράχος είναι σκέπασμα, φίλος για αυτούς που ξέρουν / που μες στον κόσμο ασφυκτιούν και τη βοή υποφέρουν/Έχει κρεβάτι τη σκιά κι αμίλητος μιλάει / σε εκείνον που ξεκίνησε στην κορυφή να πάει»

Ενώ, στο τέλος έρχεται ως λυτρωτής δάκρυ της γης που θα κυλήσει προς τον «κάτω κόσμο».

«Να μου μιλά για τίποτα κι όλα να μου τα λέει / να γίνει δάκρυ που κυλά όταν η γη θα κλαίει»

Ο άνθρωπος όταν βρίσκεται στο βουνό δεν έχει ανάγκη από τις επαναλήψεις εκείνων των κινήσεων που μηχανικά κάνει στην πόλη. Αντιθέτως. Το βουνό, του προσφέρει τη σιωπή που έχει ανάγκη να ακούσει, προκειμένου να γαληνέψει και να έρθει σε θέση αρμονίας με αυτό. Ένας σιωπηλός διάλογος.

“**Ραντεβού**”

Λένα Πλάτωνος

Στίχοι-Μουσική: Λένα Πλάτωνος

Δίσκος: Ημερολόγια (2008)

Η Λένα Πλάτωνος ευθύνεται για την εισαγωγή του ηλεκτρονικού ήχου στην ελληνική μουσική δημιουργώντας μια ιδιαίτερη και πρωτοποριακή καινοτομία. Στο «**Ραντεβού**» οι στίχοι περιγράφουν ένα απρόσωπο αστικό περιβάλλον. Το παράδοξο που συναντούμε σε αυτούς είναι το γεγονός ότι επειδή αποπνέουν μια ασφυκτικά αστική ατμόσφαιρα, κάνουν τον λόφο στην περιφέρεια της πόλης, να φαντάζει ένα ασφαλές πανύψηλο βουνό, μακριά απ’ την τοξικότητα της.

«Στην κορυφή του λόφου κάθεται το κορίτσι ανέμελο/παρακολουθεί τους ανθρώπους κάτω/να βάζουν τους συναγερμούς στα αυτοκίνητά

τους/τους συμπονάει βέβαια/όμως αυτή έχει εκεί πάνω ραντεβού με το μεγάλο έρωτα/το μεγάλο έρωτα/κι αυτός δε σχετίζεται με συναγερμούς, με εξευτελισμούς/όσες στιγμές κρατήσει θα κυλά αμέριμνος/από το ροδί της ανατολής ως το μελί της δύσης»

Είναι αυτή η κορυφή στην οποία δε χωράει η ανασφάλεια της καθημερινότητας, οι *συναγερμοί* και οι *εξευτελισμοί*, παρά μόνο η ανέμελη προσμονή του *μεγάλου έρωτα*.

3.1.3 Το καταφύγιο των κατατρεγμένων – οι σύγχρονοι «ληστές»

Τα βουνά ήταν, είναι και θα είναι το καταφύγιο των κατατρεγμένων και το βασίλειο των ληστών. Οι λήσταρχοι όπως τους έλεγε ο λαός, ήταν ορεσίβιοι που δεν είχαν εγκαταλείψει τον κλέφτικο τρόπο ζωής. Πολλά τραγούδια έχουν γραφτεί για τους κλέφτες, τους λήσταρχους, μετέπειτα για τους αντάρτες ακόμη και για σύγχρονους ληστές όπως ο Παλαιοκόστας. Φαίνεται –μέσα από αυτά- οι κάτοικοι των ορεινών περιοχών να εμπιστεύονται περισσότερο αυτό το είδος των ορεσίβιων –προσωρινών και μη- απ’ ότι την εκάστοτε εξουσία, που συνήθως λειτουργεί τιμωρητικά απέναντι στον φτωχό λαό.

«Σηκώνομαι πολύ πρωί»

Κωνσταντής Παλακωνσταντίνου (Διασκευή)
ανεπίσημη κυκλοφορία (2020)

Στο «**Σηκώνομαι πολύ πρωί**», διασκευή αντάρτικου παραδοσιακού τραγουδιού της ορεινής Θεσσαλίας, ο **Κωνσταντής Παλακωνσταντίνου** δημιουργεί ένα σύγχρονο ηχητικό τοπίο μέσα στο οποίο συνυπάρχουν, η φωνή της γιαγιάς του, **Βάια Παλακωνσταντίνου (ερμηνεία)** και ο άγνωστος αντάρτης σε δύσκολη στιγμή.

«Σηκώνομαι πολύ πρωί/ τρεις ώρες πριν να φέξει/ παίρνω νερό και νίβομαι/ λίγο να ξαγρυπνήσω/ και παίρνω δίπλα τα βουνά/ δίπλα τα κορφοβούνια/ βρίσκω λημέρια αντάρτικα/ παλιά χορταριασμένα/ βρίσκω τον Κώστα άρρωστο.. »

Ιδιαίτερος συγκινητικό στοιχείο στους στίχους είναι εκείνο το σημείο στο οποίο φαίνεται ξεκάθαρα η «μητρική» σχέση ζωής και θανάτου που αποκτά πλέον ο αντάρτης με το βουνό. Και είναι αυτό το σημείο στο οποίο ο αντάρτης ζητά το αυτόματο για να αποχαιρετήσει με τη σειρά, πρώτα τα βουνά, ύστερα τους κάμπους και τελευταία τη μάνα.

«..σήκω σα πάνω Κώστα μου/ και μην βαριοκοιμάσαι/ τραβάτε με να σηκωθώ/ και βάλτε με να κάτσω/ και δώστε μου το αυτόματο/ να το πικρολαλήσω/ να κάνω τα βουνά να κλαιν/ και οι κάμποι να θρηνησουν/ να κάνω και την μάνα μου/ να κλαίει με μαύρο δάκρυ/ αφού σας λέω δεν μπορώ/ και εσείς μου λέτε σήκω/ τραβάτε με να σηκωθώ»

«Ήρωες»

Μεθυσμένα Ξωτικά (**διασκευή**)

Στίχοι: Στέφανος Βακάλης

Μουσική: Νότης Μαυρουδής

Δίσκος: Μεθυσμένα Ξωτικά (2007)

Αντίστοιχα, το 2007 τα **Μεθυσμένα Ξωτικά** διασκευάζουν σε punk ρυθμούς, ίσως το πιο συμβολικό τραγούδι της σχέσης των ανταρτών με τα βουνά, το «**Ήρωες**». Μουσικά έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθότι το punk αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί εκείνο το μουσικό είδος το οποίο αντιτίθεται στην εξουσία που εδράζεται στις πόλεις και δη στις μητροπόλεις της εκάστοτε χώρας. Συνεπώς, μια τέτοια διασκευή συμβολίζει την αέναη και διαρκή μάχη καθώς και –γιατί όχι– τη μεταφορά του αγώνα των ηρώων του Γοργολοτάμου στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις και το σήμερα. Οι στίχοι ανήκουν στον **Στέφανο Βακάλη** και η μουσική στον **Νότη Μαυρουδή**.

*«Ήρωες, άπαρτα βουνά/ Ήρωες, με δώδεκα ζωές/ κάστρα του Ολύμπου/
και του Παρνασσού φαντάσματα/ ήρωες μες στα χαλάσματα»*

Προσέχοντας κανείς τους στίχους, ίσως συνειδητοποιήσει ότι το αντικείμενο πλέκεται με το υποκείμενο, με τέτοιο τρόπο και μαεστρία, ώστε να μην μπορεί ξεκάθαρα ο ακροατής να διακρίνει αν οι ήρωες μοιάζουν με τα άπαρτα βουνά ή τα άπαρτα βουνά είναι οι ήρωες. Το εμβληματικό αυτό τραγούδι, καταλήγει με το μήνυμα που βρίσκεται στις καρδιές όλων των ηρώων που αγωνίζονται για τη ζωή.

*«Θάνατος, μαύρος αδερφός/ Θάνατος, θα γίνω αθάνατος/ πυρ στην
Αλαμάνα και φωτιά στο Γοργολόταμο/ και φωτιά στο Γοργολόταμο»*

«Έρημα βουνά»

Στίχοι-Μουσική: Γιάννης Αγγελάκας

Δίσκος: Ψυχή βαθιά (2009)

*Συμμετέχουν, το πολυφωνικό σχήμα Διώνη, η παραδοσιακή ορχήστρα
Λόζιος και Ανακατωσιά*

Το τραγούδι «**Έρημα βουνά**» σε στίχους και μουσική του **Γιάννη Αγγελάκα**, μέσα από τον δίσκο «**Ψυχή Βαθιά**», αποτέλεσε το soundtrack της ομότιτλης ταινίας του **Παντελή Βούλγαρη**. Η ταινία ακουμπά πτυχές του εμφυλίου πολέμου της Ελλάδας και ο ίδιος ο σκηνοθέτης λέει για τη μουσική: " *Η μουσική του Γιάννη Αγγελάκα περπατάει τους τόπους της ιστορίας και μας τους φέρνει στο σήμερα αφήνοντας στο αυτί και στην σκέψη μας, απαλά και λιτά, το θρήνο, το σεβασμό, τον καημό.*"

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η οπτική του δημιουργού, ο οποίος παρουσιάζει τα βουνά και τα άστρα, ως φορείς συναισθήματος.

*«Έρημα βουνά/ Άστρα σκοτεινά/ Που ήσυχα η καρδιά σας κλαίει/ Σας
ακούω κρυφά/ Σας μετρώ ξανά/ Κι η φωτιά μου σιγοκαίει»*

Δεδομένου ότι η ταινία ξετυλίγει στιγμές οδύνης και σκληρότητας και στιγμές βαθιάς ανθρωπιάς κατά τη διάρκεια του εμφυλίου στα βουνά της Δυτικής Μακεδονίας, τον Γράμμο και το Βίτσι, η εικόνα των βουνών που η

καρδιά τους κλαίει με τα όσα συντελούνται στα πεδία τους, είναι απολύτως εναρμονισμένη με την πλοκή. Έχουν τα βουνά συναισθήματα; Στον κόσμο της τέχνης, ναι. Κι εμείς ενσυναίσθηση.

3.1.4 «Ελεύθερα βουνά»

Τα τραγούδια διαμαρτυρίας (protest song) είναι ένα είδος σύνθεσης που καταγγέλλει μια κοινωνική ή πολιτική κατάσταση συνήθως δυσάρεστη για τον περισσότερο κόσμο. Ο μουσικός χαρακτήρας τους μπορεί να είναι από λόγιος μέχρι λαϊκός ή να συνταιριάζει την υψηλή κουλτούρα με τη μαζική. Στις μέρες μας, είναι πιο επίκαιρο από ποτέ το αίτημα των ελεύθερων βουνών. Η οικονομική δυσχέρεια στην οποία τεχνηέντως περιήλθε η χώρα, οι μνημονιακές υποχρεώσεις του αέναου δανεισμού, η βίαιη επιβολή των ΑΠΕ στις κορφές που προέκυψε απ' την λεγόμενη Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, συντελούν στην εφαρμογή κανονισμών που καθιστούν τα βουνά και τα οικοσυστήματά τους υποχείρια της ανθρώπινης δραστηριότητας και παρέμβασης, προϊόντα μιας καινούριας αγοράς που ήρθε για να μείνει, σε μια χώρα που το 70% αποτελείται από ορεινές εκτάσεις. Τα τραγούδια της εποχής, έχουν το δικό τους τρόπο να απαντούν και σ' αυτές τις προκλήσεις.

«Βοριάς και Λίβας»

Social Waste

Στίχοι: Γιώργης Νίκας, Λεωνίδα

Μουσική: Γιώργης Νίκας

Δίσκος: Σύνορα (2020)

Η ελληνική χιτ χολ σκηνή βρίσκεται στο απόγειό της. Θεωρείται δικαιολογημένα η πιο σημαντική σκηνή με λόγο ύπαρξης αυτή τη στιγμή. Ενώ είναι γέννημα θρέμμα του αστικού περιβάλλοντος, ωστόσο η ματιά της είναι στραμμένη και στα βουνά και την εκμετάλλευσή τους που ξεκινά απ' την κεντρική εξουσία των μητροπόλεων και φτάνει μέχρι τον *κοινοτάρχη* του τελευταίου χωριού.

*«Περήφανα βουνά καρτέρια και λημέρια/απάτητα παλιά τώρα
ανάπτυξης τα κέντρα/γεννήτριες μετεό τσιμέντα και ατσάλια/βαστάτε κι
άλλο Άγραφα πατήσανε τη Νιάλα»*

Οι Social Waste -σοβαρό μέρος αυτής της σκηνής, άτεγκτοι απέναντι σε οτιδήποτε τείνει να εμπορευματοποιήσει τα δημόσια αγαθά:

*«Πάρκα αιολικά παράγουνε το ρεύμα/για χάρη εταιρειών κι εδώ είναι το
θέμα/φθηνά το αποκτούν πανάκριβα πουλάνε/λεηλατούν τη φύση τη γη
τη ξεπουλάνε»*

Και λίγο παρακάτω :

*«Να λοιπόν τα golden boys των Αθηνών/στην ελεύθερη Ελλάδα των
βουνών/Πιο παλιά φτάνανε μέχρι την Αράχωβα/τώρα όμως
σουλατσάρουνε πιο άφοβα»*

Η μάχη μοιάζει άνιση και μόνη ελπίδα, ίσως νομοτέλεια, φαίνεται να είναι η αντίδραση της ίδιας της φύσης:

“Συ Βοριά που δεν κοιμάσαι/ανεμογεννήτριες σπάσε/Κι εσύ Λίβα από το Νότο/ρίξε τις να κάνουν κρότο”

«Θα ρθει μια μέρα»

Στίχοι-Μουσική: Παύλος Παυλίδης

Δίσκος: Ιστορίες που ίσως έχουν συμβεί (2013)

Ο **Παύλος Παυλίδης** με τον χαρακτηριστικό του *κινηματογραφικό στίχο* αφιερώνει το **«Θα ρθει μια μέρα»** στον αγώνα των κατοίκων των Σκουριών στο λεγόμενο «βουνό από χρυσάφι».

«Θα `ρθει μια μέρα που θ' αφήσω αυτό το φόβο πίσω μου/ Θα γίνει δέντρο και θα παίζουν από κάτω τα παιδιά/ Θα είναι χαρτί που στροβιλίζει ο αέρας μακριά»

Λίγο παρακάτω χρησιμοποιώντας ένα ευρηματικό λογοπαίγνιο *κρυπτογραφημένου στίχου*, τα παιδιά, γνώστες των μονοπατιών, φυγαδεύουν τον πολυπόθητο θησαυρό των Σκουριών.

«Κάτω απ' του χρόνου τις σκουριές βρήκαν τα μονοπάτια σου/ μα το χρυσάφι τα παιδιά το `χουνε κρύψει από καιρό/ σε μια θαλασσινή σπηλιά σ' ένα απότομο γκρεμό»

«Το νερό των Σταγιατών»

Στίχοι-Μουσική: Αλκίνοος Ιωαννίδης

Εκτέλεση: Αλκίνοος Ιωαννίδης- Εστουδιαντίνα Νέας Ιωνίας Βόλου
ανεπίσημη κυκλοφορία (2020)

Αντίστοιχα, ο Αλκίνοος Ιωαννίδης, το 2020, γράφει το «Το νερό των Σταγιατών», προκειμένου να ενισχύσει, τόσο ηθικά όσο και οικονομικά, τον αγώνα των κατοίκων των Σταγιατών απέναντι στην ιδιωτικοποίηση της πηγής τους.

*«Σαν το νερό των Σταγιατών δεν έχει/ όποιος το πίνει πολεμάει κι αντέχει/
δεν τ' αγοράζω, δε πουλώ/ μα με κερνάς και στο κερνώ/ σαν το νερό των
Σταγιατών δεν έχει»*

Οι στίχοι, τραβούν το μανίκι σ' όσους θεωρούν ότι μπορούν να γίνουν διαχειριστές και καθοδηγητές της φύσης- έστω κι αν αυτή συγκεντρώνεται σε μια μικρή πηγή στις Σταγιατές Πηλίου, θυμίζοντάς τους ότι το νερό είναι αιώνιο, προϋπήρχε και θα υπάρχει και μετά από αυτούς. Το μόνο που μένει ως χρέος ανθρώπινο, είναι η δικαιώνιση του μηνύματος της ζωής που ρέει αβίαστα απ' την πηγή των Σταγιατών.

*«Απ' των αιώνων τη πηγή κατρακυλά/ δροσίζει το αύριο και το υπόσχεται
ξανά/ μα εδώ και τώρα το νερό/ μέσα απ' τη χούφτα σου θα πιω/ ζωή να
γίνει η ζωή σε μια γουλιά»*

Μέτρο της ασημαντότητας του ανθρώπου μπροστά στο μεγαλείο της φύσης
Το μέτρο της ασημαντότητας του ανθρώπου απέναντι στο μεγαλείο της φύσης απασχολούσε και συνεχίζει να απασχολεί τους ανθρώπους της τέχνης. Απ' τη συγγραφή, την μυθιστοριογραφία και την ποίηση, μέχρι την τραγουδοποιία είναι εκατοντάδες οι περιπτώσεις του *μετρήματος* του ανθρώπου και των δυνατοτήτων του, εν συγκρίσει με το βουνό. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι το τελευταίο προσφέρει το μέτρο, ώστε ο άνθρωπος να παύει να είναι αμετροεπής.

«Σκόνη»

Στίχοι-Μουσική: Σούπερ Στέρεο

Δίσκος: 3 (2018)

Μουσικά πρόκειται για ένα *φουτουριστικό ελληνόφωνο blues*. Στους στίχους διακρίνεται η αγωνία του δημιουργού για το αιώνιο ζήτημα της ύπαρξης.

*«Όλα γίνονται σκόνη, όπως το κύμα διαβρώνει/ τα πιο απόκρημνα
βράχια που όταν τα βλέπω φοβάμαι/ κάποτε θα γίνουν άμμος που πάνω
της θα κοιμάμαι/ για ατέλειωτα καλοκαίρια θα τρέχει μέσα απ' τα
χέρια/όλα γίνονται σκόνη»*

Η υπαρξιακή αναζήτηση των στίχων, φιλτράρεται μέσα απ' τα «αρχαία βουνά» τα οποία βρίσκονται πάντα εκεί, για να μας θυμίζουν ότι σε σχέση με τον άνθρωπο έχουν ένα πλεονέκτημα. Μετά από έναν χειμώνα, μπορούν να προσμένουν μια άνοιξη κι αυτό να συμβαίνει για εκατομμύρια χρόνια, «*κάποτε φτύνουν φωτιά*». Ο θνητός άνθρωπος όμως, δεν έχει αυτό το πλεονέκτημα.

*«Κι όλα κάπως ξυπνάνε κι αρχίζουν να περπατάνε/ τα πιο αρχαία βουνά,
κάποτε φτύνουν φωτιά/ για να θυμίζουν σ' αυτούς που πάντοτε θα
νικάνε/ πως θα τους λιώσει ο χρόνος, ο πιο τρελός δολοφόνος/ όλα
γίνονται σκόνη»*

“Mountains”

The Last Drive

Στίχοι – Μουσική : The Last Drive

Δίσκος: Heavy Liquid (2009)

Το 2009 οι **The Last Drive** (ιστορικό συγκρότημα της αγγλόφωνης σκηνής) με μπροστάρη τον Αλέξη Καλοφωλιά, κυκλοφορούν το δίσκο «Heavy Liquid» και μέσα σ' αυτόν βρίσκεται το κομμάτι “**Mountains**”. Μέσα απ' τον χαρακτηριστικό garage rock ήχο της μπάντας, ο στιχουργός χρησιμοποιεί την απεύθυνση απέναντι στα υπερκινητικά, μεγαλοπρεπή, πάνω απ' τον ουρανό βουνά, καλώντας τα να αφουγκραστούν την αγωνία του στην αναζήτηση *θεραπείας*. Οι στίχοι είναι χαρακτηριστικοί:

*«Fire/ Reach the sky/ Mountains slide/ To the sea/ Movements/
Recognized/ Scrutinized/ By the Eye/ See me, feel me, touch me, heal me/
Mountains/ Standing high/ Overdrive/ Upon the sky/ Islands/*

Mesmerized/ A bottle of whisky/ And a tainted cup made of tin/ See me, feel me, touch me, heal me/ Mountains/ Invade our lives/ With silent cries/ In our sleep/ Movement/ Recognized/ Synchronized/ By the eye/ See me, feel me, touch me, heal me/ Mountains»

3.1.5 Ο καθρέφτης των δυνατοτήτων της ανθρώπινης θέλησης

Πολλές είναι οι περιπτώσεις τραγουδιών στα οποία τα βουνά εμφανίζονται ως καθρέφτες των δυνατοτήτων της ανθρώπινης θέλησης. Κάποιες χαρακτηριστικές είναι οι ακόλουθες:

“Ακροπατώντας στους γκρεμούς”

Κάτω από το Δέντρο

Στίχοι: Κ.Αρζόγλου Μουσική: Π. Κατσικιώτης, Γ.Πίτερης

Συμμετοχή-φωνή: Γιάγκος Χαιρέτης

Δίσκος: ακροπατώντας-2017

Μουσικά, είναι εμφανής η διάθεση του παντρέματος της παραδοσιακής κρητικής μουσικής με πιο δυτικούς rock ήχους. Άλλωστε, αυτό που κάνει χρόνια η μπάντα *Κάτω από το Δέντρο*, είναι να ανακατεύει την ελληνική παράδοση άλλοτε με την blues και άλλοτε με την ethnic μουσική γραμμή. Κι εδώ, βρίσκουμε στην ερμηνεία τον «ορεινό» **Γιάγκο Χαιρέτη**.

Οι στίχοι συμβολικοί, όπως συμβαίνει στην πλειοψηφία των στίχων της Κρήτης. Οι λεύτερες καρδιές καθρεφτίζονται στην άκρη των γκρεμών, προσδιορίζονται απ' το ρίσκο «*κι ακροπατώντας στους γκρεμούς/ γράφουν το ριζικό τους*».

«Απου χουν λεύτερη καρδιά/ κρατούν και την ευθύνη/ γι' αυτό που τώρα γίνεται/ ή μέλλεται να γίνει/ Βλέπουν το σφάλμα τ' αλλουνού/ μα πρώτα το δικό τους/ κι ακροπατώντας στους γκρεμούς/ γράφουν το ριζικό τους»

«Να 'χεν η θάλασσα βουνά»

Ψαραντώνης

Στίχοι: Ψαραντώνης - Γ.Αγγελάκας

Μουσική: Ψαραντώνης

Δίσκος: Να 'χεν η θάλασσα βουνά (2007)

Από τα ίδια μέρη, η βιβλική μορφή του **Ψαραντώνη** εύχεται «**Να 'χεν η θάλασσα βουνά**» προκειμένου να εκφράσει τη διάθεση του ήρωα να υπερβεί τον εαυτό του- ο οποίος αντανάκλαται μέσα απ' τα δύσβατα μονοπάτια των βουνών, για να συναντήσει την αγάπη.

«Να 'χεν η θάλασσα βουνά/ κι άγρια μονοπάτια/ να πάρω ένα και να 'ρθω/ μάθια γλυκά μου μάθια»

Παρατηρούμε ότι απέναντι στο ανυπέρβλητο της θάλασσας, το βουνό μοιάζει να γίνεται ο βοηθός του ανθρώπου να πετύχει το ακατόρθωτο.

«Σκοτεινό βουνό»

Σείριος Σαββαΐδης

Στίχοι-Μουσική: Σείριος Σαββαΐδης

Δίσκος: Το αξιακό σύστημα των άστρων (2013)

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η τραγουδοποιία του **Σείριου Σαββαΐδη**. Τα τραγούδια του θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως σπάνια μυστηριακά τραγούδια, αρχαιοπρεπούς συνειδησης και βουκολικής ομορφιάς.

Το «**Σκοτεινό βουνό**» καθρεφτίζει την αδυναμία του ήρωα του τραγουδιού να εκφράσει όλα όσα σκέφτεται και θέλει να πει αλλά ταυτόχρονα και την επίπονη κι επίμονη προσπάθειά του να το «ανεβεί».

*«Ήρθα απόψε μ' ένα σκοπό/ το πηγάδι είναι κλειστό/ πνίγει σκέψεις μου,
τις ορέξεις μου/ και όλα αυτά που θέλω να πω»*

*«Κι όλο λέω πως θα σ' ανεβώ/ σκοτεινό πανούργο βουνό/ δύο βήματα
πίσω κι ένα εμπρός/ κι αναβάλω λιγοψυχώ»*

*«Κι όλο λέω πως θα σ' ανεβώ/ σκοτεινό πανούργο βουνό/ η ανάγκη μου
να σου τραγουδώ/ δεν αρκεί για να λυτρωθώ»*

3.1.5 Τα στοιχεία του βουνού

Τα βουνά έχουν συνδεθεί με μία σειρά λειτουργιών στον πραγματικό και φανταστικό κόσμο. Αν αφήσουμε τον πραγματικό κόσμο και ρίξουμε μια ματιά στον φανταστικό, θα δούμε ότι στον αντίποδα, τα βουνά έγιναν κατοικίες πνευμάτων, μοχθηρών δράκων και μυθικών πλασμάτων σε κάθε πολιτισμό και κοσμοθεωρία. Όλα αυτά τα «στοιχεία» *μπαινοβγαίνουν* στα τραγούδια:

Ασπρομόντε

Σαββόπουλος Διονύσης

Στίχοι - Μουσική: Παλακωνσταντίνου Θανάσης

Δίσκος: Ο Σαμάνος (2008)

Ασπρομόντε, στα γκρεκάνικα (ελληνική διάλεκτος της Κάτω Ιταλίας), είναι το *άσπρο βουνό*. Το Ροχούδι είναι χωριό στην Καλαβρία, ανάμεσα σε θεόρατα βουνά. Εκεί μας μεταφέρει ο δημιουργός προκειμένου να μας κάνει μάρτυρες ενός μεταφυσικού γεγονότος:

*«Στου Ασπρομόντε τις πλαγιές και στο χωριό Ροχούδι /μέσα από τα
χαλάσματα ακούγεται τραγούδι/αν πλησιάσεις θα τους δεις, μαέστροι
αποθαμένοι/πίνουν ομίχλη για κρασί, σου μοιάζουν μεθυσμένοι»*

Φυσικά, πρόκειται για γλέντι ψυχών και δη επαναστατημένων. Ο *Fabrizio De Andre* Ιταλός τραγουδοποιός-ποιητής των ανταρτών, ο *Pirandello* ίσως ο νομπελίστας Ιταλός συγγραφέας, ο *Cesare*, ίσως ο ποιητής *Cesare Pavese* (στρατευμένος αντιφασίστας) όλοι τους παρόντες στο μεταθανάτιο γλέντι του Ασπρομόντε:

*«Κιθάρα παίζει ο De André με πεταχτά ακόρντα/κι ο Pirandello λάμπει
δες στου σαρκασμού τα δόντια/ο Cesare απόμακρος βαρύ τσιγάρο
στρίβει/όλα τα πάθη του έριξε σε πέτρινο λιοτρίβι».*

Το μελωδικό αυτό κομμάτι κλείνει με μια ωδή στο βοσκό, πηγαίο άνθρωπο των βουνών κι ανυποψίαστο ήρωα της πλάσης, που τυχαίνει να περνά από εκεί..

*«Κι ένας βοσκός αμέρμνος που πρόβατα γκρεκίζει/“madonna mia”
μουρμουρά το δρόμο συνεχίζει/δεν ξέρει από ρήγματα, δεν βλέπει
εφιάλτες/κι ούτε γνωρίζει πως κρατά όλη την γη στις πλάτες».*

«Κόρη τοῦ βουνού»

Χειμερινοί Κολυμβητές

Στίχοι: Βίκτωρ Ουγκώ

Μουσική: Σταμάτης Χοντρογιάννης

Δίσκος: Οχι λάθη, πάντα λάθη (1997)

Θα κάνουμε μια εξαίρεση στον χρονολογικό περιορισμό της έρευνας μας και θα πάμε πίσω στο 1997, προκειμένου να εντάξουμε σ' αυτήν ένα αξιόλογο τραγούδι των **Χειμερινών Κολυμβητών**.

Στον κόσμο της μυθολογίας είναι γνωστό ότι οι ορεινές και απόκρημνες περιοχές είναι τα σπίτια των νεράιδων. Η *κόρη του βουνού*, μαγεύει με την παράξενη ομορφιά της τον ανυποψίαστο περιπατητή:

*«Νά κάθεται ξυπόλητη κι άχτένιστη τήν εἶδα/ ἔχοντας στους
βατόγκρεμους τὰ πόδια κρεμαστά·/ κι ἐγὼ πού πέρασα ἀπὸ 'κει, τήν πῆρα
γιὰ νεράϊδα κι εἶπα:/ Θέλεις νὰ 'ρθεῖς μ' ἐμέ στους κάμπους, στὰ βουνά;»*

Μαζί χάνονται στις ρεματιές:

*«Ἐσκούπισε τὰ πόδια της στὴν πράσινη ραχούλα/ ἔγειρε και μὲ κοίταξε γιὰ
δεύτερη φορά..»*

*«Σιγὰ σιγὰ και τὰ νερά στη ρεματιά κυλοῦσαν/ Κι εἶδα κοντὰ μου νὰ
'ρχεται στὰ βάθη τὰ πικνὰ/ εὐτυχισμένη κορασιά, φοβιάρη και
γελοῦσαν/ τ' ἀγριωπὰ τὰ μάτια της κάτω ἀπ' τὰ μαλλιά».*

«Ο γέρος του βουνού»

Χαϊνηδες

Στίχοι: Δημήτρης Αποστολάκης

Μουσική: Χαϊνηδες

Δίσκος: ο γητευτής (2005)

Το τραγούδι μοιάζει να είναι εμπνευσμένο από τις παλιές εκείνες εποχές, όταν οι κάτοικοι των ορεινών περιοχών έπλαθαν μύθους προκειμένου να αποτρέψουν τα παιδιά να πλησιάζουν επικίνδυνες περιοχές, γκρεμούς, σπηλιές ή να τα αποτρέψουν απ' το να δοκιμάσουν φυτά επιβλαβή για τον άνθρωπο.

Στο συγκεκριμένο τραγούδι ο *γέρος του βουνού* είναι η φωνή ενός φυτού που βρίσκεται στην άκρη του γκρεμού. Ο ήρωας των στίχων φαίνεται να το δοκιμάζει και μετά από λίγο να «εξορίζεται» στο «*ξέτελος του κόσμου*».

«Έφτασα εκεί που δεν μπορεί ανθρώπου νους να φτάξει/ να βρω το Γέρο του Βουνού για να του πάρω πράξη/ Έλα μου λέει μιιά φωνή κι έτρεξα προς το μέρος/ να δω αν είν' ανθρώπιнос στην όψη του ο Γέρος/ Ο αντίλαλος μ' οδήγησε σ' ενός γκρεμού τη σκίζα/ κι εκεί πηγή ήταν της φωνής ενός φυτού η ρίζα»

«Κι αντί ν' ακούσω τη φωνή απόκριση να λέει/ νοιώθω τη γεύση του φυτού στη γλώσσα μου να πλέει/ Και πριν να πω του Γέροντα την αρμηνειά σου δως μου/ βρέθηκα σ' ερημόσπιτο στο ξέτελος του κόσμου».

«Ιούλιος»

Στίχοι-Μουσική: Ορφέας Περίδης

Δίσκος: Ονειροπόλων μόχθοι (2011)

Άλλη μια μυθολογία συναντάμε στο εκπληκτικό τραγούδι **«Ιούλιος»**. Οι σουρεαλιστικοί στίχοι αναφέρονται στον οδοιπόρο του βουνού που κυνηγά τη Λάμια παιδοκλέφτρα για να την τιμωρήσει.

«Απάνω σε βουνοκορφή κουπί ορθό στημένο/ το τρεχαντήρι μου ο Άι Λιας με το πανί ανοιγμένο/ και το καΐκι μου ο Άι Λιας με το πανί ανοιγμένο/ κρατώ στο χέρι τις βροχές, τον κεραυνό που αστράφτει/ έχω και μες στο τσούρμο μου έναν ουράνιο ναύτη/ είμ' οδοιπόρος στα βουνά, με άμαξα στα νέφη/ σαν βλέπω κρίμα κι άδικο οδύρομαι και βρέχει»

«..την παιδοκλέφτρα κυνηγώ κι αυτή πως με φοβάται / τη Λάμια που `χει ανάθεμα ποτέ να μην κοιμάται»

3.1.6 Η παράδοση στην πρίζα

Τα βουνά και η θάλασσα είναι τα κυρίαρχα στοιχεία που διαπερνούν την παραδοσιακή μας μουσική. Όσο ανόητο θα ήταν, στο όνομα της περιβαλλοντικής συνείδησης, να παρασυρθούμε βάζοντας σε γνάλα τη φύση, κοιτάζοντάς την από μακριά σα να μην είναι ο άνθρωπος κομμάτι της, άλλο τόσο θα ήταν αν αφήναμε μουσικά άθικτη την παράδοση. Ευτυχώς, η σύγχρονη δισκογραφία μας διαψεύδει επιβεβαιώνοντάς μας για το γεγονός ότι τα *ορεινά* παραδοσιακά τραγούδια συνεχίζουν-αυτούσια- να αποτελούν εμπνευση και κίνητρο πειραματισμού για δεκάδες μπάντες που απευθύνονται στις νεότερες γενιές. Σ' αυτή την ενότητα θα παρουσιάσουμε δύο χαρακτηριστικά τραγούδια από μια μουσική σκηνή που αρέσκεται στο να βάζει την *παράδοση στην πρίζα*.

«Πέρδικά μου πλουμισμένη»

Κάθοδος Των Μυριών

Δίσκος We Got Da Bombs (2002)

Πρόκειται για διασκευή ενός παραδοσιακού «επαναστατικού» της Θάσου. Στην ενορχήστρωση κυριαρχεί η βιολιστική ψυχεδέλεια ενώ οι χαρακτηριστικοί στίχοι αναφέρονται στην τρωτή πέρδικα, που δεν αφήνει τον τόπο της και επιμένει να γυρίζει στα πλάγια θυσιάζοντας τη ζωή της κι αγκαλιάζοντας το θάνατο, τα γεράκια και τους σταυραετούς.

«Πώς γυρίζεις μες τα πλάγια/μον' και μοναχή/δε φοβάσαι τα γεράκια/και τσι σταυραϊτοί/δυο μου μάτια/και τσι σταυραϊτοί/Δε φοβάμαι τα γεράκια/και τσι σταυραϊτοί/Έχω αδέρφια τα γεράκια/κι άντρα σταυραϊτό»

«ZVARA»

Στίχοι-Μουσική: Villagers of Ioannina City (VIC)

Δίσκος Zvara/Karakolia (2014)

Αν άκουγε κάποιος το “ZVARA” χωρίς να ξέρει ότι δεν είναι διασκευή ίσως έψαχνε να βρει το αντίστοιχο παραδοσιακό τραγούδι. Αυτό είναι και το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του. Φυσικά, είναι δημιούργημα που ξεπήδησε μέσα απ’ την καταφανέστατη μουσική επιρροή της παράδοσης της Ηλείου, αλλά το κατόρθωμά του είναι ότι αποτελεί ένα πρωτότυπο σύγχρονο stoner rock παραδοσιακό τραγούδι με εξεγερτικό πνεύμα, σε στίχους και μουσική των VIC.

«Πάρτε ζβάρια τα βουνά τις κορφές/νησιά και πόλεις, τα χωριά, γιοφύρια/άιντε πάρτε τα βρε»

«Πάρτε τα ζβάρια όλα κάψτε τα βρε/βρείτε κάθε παλιό, κάθε σάπιο και μαύρο/και άιντε κάψτε το βρε/Πάρτε τα ζβάρια όλα κάψτε τα βρε/κάψτε κάθε παλιό, για να βγει από μέσα ο πιο όμορφος ανθός»

3.1.7 Τα σκωπτικά

Ένα απ’ τα πολλά χαρακτηριστικά των κατοίκων των ορεινών περιοχών είναι η απλότητα και η ευρηματικότητα που κάθε φορά επιστράτευαν- στα πολύ δύσκολα χρόνια, προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις αντίξοες οικονομικές, κοινωνικές και κλιματικές συνθήκες. Ταυτόχρονα όμως, επηρεασμένοι ίσως απ’ την επαρχία και την περιφέρεια διαιώνισαν και αρκετές κοινωνικές συμβάσεις αλλά και σοβαροφανείς κοινωνικές συμπεριφορές και κώδικες οι οποίες δεν άφησαν απαρατήρητα τα τραγούδια.

Ζητήσαμε απ’ τον **Δημήτρη Πουλικάκο** να μας πει τον ορισμό του «σκωπτικού τραγουδιού» κι ο ίδιος τον έδωσε ως εξής:

«Κυρίως, θίγουν τα "κακώς κείμενα" και τη σοβαροφάνεια των κοινωνικών συμβάσεων, με δεικτικό χιούμορ και αγάπη».

«Ο Αποστόλης»

Στίχοι-Μουσική: Δημήτρης Πουλικάκος

Ανεπίσημη κυκλοφορία (2016)

Το τραγούδι «**Ο Αποστόλης**» κυκλοφόρησε ανεπίσημα διαδικτυακά το 2016 και μας δείχνει έναν άλλο τρόπο μέσω του οποίου μπορεί κάποιος να απαλλαγεί από τις σκοτούρες και τα βάρη του καθημερινού βίου. Μέσα απ' την σκωπτική διάθεση του δημιουργού παρακολουθούμε την πορεία του Αποστόλη στα βουνά αλλά και τη διάθεσή του αφότου τα άφησε όλα πίσω. Απάντηση στην επικρατούσα άποψη που θέλει να συσχετίζει την τρέλα και την επιπολαιότητα με τα βουνά.

«Ο Αποστόλης πήρε τα βουνά/ διότι όλα του πήγανε στραβά/ κι ο Αποστόλης πήρε τα βουνά/ κι είναι τώρα στης ψωλής του το χαβά/ Ο Αποστόλης πήρε τα βουνά/ παράτησε γυναίκα και παιδιά/ κι ο Αποστόλης πήρε τα βουνά/ κι έχει τώρα της ψωλής του το χαβά»

«Καϊμακτσάλαν»

Χειμερινοί Κολυμβητές

Στίχοι: Χρήστος Ραζάκος

Μουσική: Θεόδωρος Ανανιάδης

Δίσκος: 23 κόκκινα φώτα (2009)

Ερμηνεία: Αργύρης Μπακιρτζής, Μιχάλης Σιγανίδης, Κώστας Σιδέρης, Διονύσης Ροῦσσο

Οι **Χειμερινοί Κολυμβητές** καυτηριάζουν με τον δικό τους τρόπο τις σύγχρονες συνήθειες του νεοέλληνα στο «**Καϊμακτσάλαν**» καθώς και την οικονομική ανισότητα που πλήττει κυρίως τα φτωχότερα στρώματα της κοινωνίας, λίγο πριν την επίσημη έναρξη της οικονομικής κρίσης (2009).

«Άλλοι έχουνε τὰ πλούτη, άλλοι έχουν τὰ λεφτά/ κι άλλοι στή ζωή έτούτη έχουν μόνο τόν νταλγκά, έχουν νταλγκά/ Άλλοι δέν έχουν ποῦ νά πᾶν' κι άλλοι τραβᾶν' Καϊμακτσάλαν/ Άλλοι στὰ σαλέ κοιμοῦνται και στὰ χιονοδρομικά/κι άλλοι πάλι δέ θυμοῦνται πῶς περνᾶνε φτωχικά, μπατίρικα»

«Καλά ἂν θέλεις νά περνᾶς στό Καϊμακτσάλαν νά πᾶς/ έχει ταβέ' νά φά' νά σκά', έχει λουτρά νά κάνεις σπά»

«Άλλοι ζοῦνε στή μιζέρια και δέν έχουνε νά φᾶν'/ κι άλλοι στέλνουνε χαμπέρια ἄτ' τὸ Καϊμακτσάλαν, Καϊμακτσάλαν/ Άλλους τούς λέν' στὰ σπᾶ νά πᾶς κι ἄλλους τούς κόψαν τὸ ΕΚΑΣ»

«Τρανταφλιά»

Τηλέμαχος Ζαγρέας

Στίχοι-Μουσική: Τηλέμαχος Ζαγρέας

Δίσκος: Το Λόγο Έχει ο Ζευς (2005)

Στο τραγούδι «**Τρανταφλιά**» ο **Τηλέμαχος Ζαργέας** με το ιδιαίτερο σκωπτικό του χιούμορ ξετυλίγει τον βίο της ζωηρής Φιλίτσας. Ιστορία, οικεία σε κάθε ορεινή περιοχή, πίσω απ' την οποία θίγονται σοβαρά κοινωνικά ζητήματα, όπως ο ρόλος της γυναίκας σε αυτές, σήμερα και τότε.

«Πά' στου παλιο χωριό είχαμε μια θείτσα / τη ντχια μας τη Φιλίτσα, τη Τρανταφλιά/ Κουβαλούσι χαραί, νερό μι τα γκιούμια/ κι μι τα πασούμια τραβούσε του χουρό / Ηταν ζωηρή κι αστεία μα 'μπλεξι μ' ένα λοχία / κι μας έφνυι μακριά πέρα στ' Μαλαθριά»

«Ε, Τρανταφλιά, ε, Τρανταφλιά/ Απαράτσες του χωριό δεν έπραξες καλά / πίκρανις μες στου χωριό, ούλα τα πιδιά»

«Τα λιπάσματα»

Λουδίας

Στίχοι-Μουσική: Παναγιώτης Βιολιστής

Δίσκος: Λουδίας (2000)

Οι Λουδίας σχολιάζουν με μοναδικό τρόπο την *παράδοση* που θέλει τον γιο να αναλαμβάνει τα κτήματα του πατέρα όταν αποσυρθεί ο δεύτερος. Ταυτόχρονα καταδεικνύουν τη δυσμένεια που δημιουργείται εξαιτίας της ανάληψης των αγροτικών δανειακών υποχρεώσεων απ' το νέο αγρότη.

«Πάνω στο John Deere/μέσα στο λιοπύρι/περίμενα το τέλος της αρχής/σοδειά να παραδώσω/και να ξεχρεώσω/το δάνειο της Αγροτικής /Γέρο, γέρο/μας κλέψαν τα λιπάσματα»

Φυσικά, δε λείπει απ' τον σχολιασμό και η ψηφοθηρική σχέση του γραμματικού με τους «πελάτες» του.

«Ζήτησα απ' το κόμμα/μια άδεια για πομόνα/με στείλαν στο γραμματικό/κουνώντας το κεφάλι/μου είπε πέρνα πάλι/το θέμα είναι σημαντικό»

4. Μουσικές δράσεις σε ορεινές πλαγιές

4.1 Συνέντευξη Θ.Παπακωνσταντίνου: «Αχός, ένα σύγχρονο στούντιο ηχογραφήσεων ανάμεσα στην κίτσα και την οξιά, σε υψόμετρο 650 μέτρων»

(Αναζητήσαμε τον Θανάση, η φράση κλειδί ήταν «η αγάπη για τα βουνά μας», ανταποκρίθηκε αμέσως. Τον ευχαριστούμε θερμά).

-Πλέον είσαι μόνιμος κάτοικος ορεινής περιοχής. Τι σε οδήγησε στην απόφαση αυτή και τι εισπράττεις απ' την μέχρι τώρα ζωή του ορεισίβιου;

-Η ομορφιά του περιβάλλοντος πρώτιστα και μαζί με αυτό, το δροσερό κλίμα, η ησυχία και η πεποίθησή μου ότι η φύση σου προσφέρει το μέτρο ώστε να μην είσαι αμετροεπής. Έχω δει φοβερές εικόνες του φυσικού περιβάλλοντος, ζώα και οργανισμούς που δεν θα μπορούσα αλλιώς να τα αντικρίσω (π.χ. αγριόγατα) και ακούω τον ήχο του ανέμου που βγαίνει μέσα από το δάσος και μου προσφέρει περισσότερη αυτογνωσία από οτιδήποτε άλλο.

-Στη δισκογραφία σου σ' έχει απασχολήσει έντονα η φύση. Στους στίχους υπάρχουν αναφορές στο Αραράτ, τη Βάλια Κάλντα, το Ασπρομόντε, τον Βόρα, το Γκουνταμάνι..βουνά, δάση, ποταμοί, άνεμοι και ποικιλίες δέντρων παρελαύνουν στα γραπτά σου. Πως έχουν επιδράσει μέσα σου όλα τα παραπάνω και ποιο είναι το φίλτρο μέσα απ' το οποίο βγαίνουν στην τέχνη σου; Πως προέκυψε η ανάγκη να γράφεις για βουνά;

-Στην τέχνη πορεύομαι χωρίς να αναρωτιέμαι, απλώς πράττω. Ίσως βέβαια, πίσω από όλες αυτές τις αναφορές μου στο φυσικό περιβάλλον να κρύβεται η αγωνία μου για την καταστροφή του, που μοιάζει αναπόφευκτη αλλά και το δικό μου τέλος, που θα πάρει μπρος από τα μάτια μου τόση ομορφιά. Ίσως προσπαθώ να φτιάξω μια μικρή κιβωτό εικόνων και λέξεων γι αυτό που χάνεται. Η σχετική προτίμησή μου στα βουνά οφείλεται μάλλον στον τόπο καταγωγής μου και των προγόνων μου.

-Το στούντιο ηχογραφήσεων "Αχός" βρίσκεται στο Μεγαλόβρυσο Αγιάς, σε υψόμετρο 650m, μέσα σε δάσος του Κισσάβου και με θέα στο Αιγαίο. Θα μπορούσε να είναι μια επένδυση στο κέντρο της αγοράς με μεγαλύτερη κερδοφορική επίδοση. Παρ' όλα αυτά «επιχειρήσεις» σε μια ορεινή περιοχή με 300 μόνιμους κατοίκους. Τι είναι αυτό που συνδέει ένα σύγχρονο στούντιο ηχογραφήσεων, την κίσα και την οξιά; Πως αντιλαμβάνεσαι την «ανάπτυξη» στις ορεινές περιοχές;

-Νομίζω ότι τελικά δεν επιλέγουμε εμείς τα μέρη που ζούμε και εργαζόμαστε αλλά, αντιθέτως, εκείνα μας επιλέγουν. Είναι δε τέτοια η φύση της δραστηριότητάς μου που μπορώ να την εξασκήσω από όπου θέλω. Σίγουρα η επένδυση σε ένα στούντιο ηχογραφήσεων πάνω στον Κίσαβο δεν έγινε με όρους επιχειρηματικούς αλλά με την αποκοτιά του ανθρώπου που θέλει να πραγματοποιήσει τα όνειρά του. Στο υπόβαθρο, υπάρχει και η άποψη που έχω για τα πράγματα:

Σε ψυχολογικό επίπεδο, ότι ξεφεύγει από το μέτρο-κυριολεκτώντας- του ανθρώπου, τον καταδυναστεύει. Νοιώθει έξω από τα νερά του. Παράδειγμα, μια μικρή οικοτεχνία είναι πιο ανθρώπινη από μια μεγάλη βιομηχανία για τους εργαζόμενους, μια μικρή κοινωνία(χωριό) για να ζεις, είναι πιο ανθρώπινη από ότι μια μεγάλη πόλη. Μια μονοκατοικία είναι πιο ανθρώπινη από μια πολυκατοικία. Όταν οι συνάνθρωποί σου φαντάζουν σαν εμπόδια(δες μποτιλιαρίσματα), σε ενοχλούν ή τους ενοχλείς στην συγκατοίκηση, πως θα βρεθείς μαζί τους να τραγουδήσεις και να πεις ιστορίες;

Σε οικονομικό επίπεδο, η μεγάλη αστυφιλία(ο μισός- περίπου- πληθυσμός της Ελλάδας έχει μαζευτεί σε μία πόλη), με συνεπακόλουθο την μετατόπιση

της εργασίας στην παροχή υπηρεσιών πολύ περισσότερο από ότι στον πρωτογενή τομέα, έχει οδηγήσει-μαζί με άλλα- σε αυτή την παρατεταμένη κρίση. Η μόνη λύση, για μένα, είναι η αποκέντρωση και η επιστροφή πολλών από τους κατοίκους των μεγαλουπόλεων στην ύπαιθρο, η ενασχόλησή τους με τον πρωτογενή τομέα -και όχι μόνο – με οικολογική ευαισθησία και αγάπη για ότι έφτιαξε το σύμπαν στην προσπάθειά του να υπάρξει.

-Στους κόσμους που δημιουργείς μέσα απ' την στιχουργική σου, συνήθως τα στοιχεία της φύσης παρουσιάζονται ως η αντίστιξη στον σύγχρονο πολιτισμό (και το νερό το κρύσταλλο/θα ρέει απ' τις οθόνες) και μάλιστα στο τέλος αποτελούν λύτρωση για τον άνθρωπο:

«Αγέρα να 'σαι τιμωρός, να 'σαι και παιχνιδιάρης
κι αν βαρεθεί η ψυχούλα μου, να 'ρθεις να μου την πάρεις.
Για να κοιτάζει από ψηλά, του κόσμου τη ραστώνη,
να ξεχαστεί σαν των βουνών, το περσινό το χιόνι.»
Πως κρίνεις τη σχέση του σύγχρονου ανθρώπου με το περιβάλλον;

-Ενώ, όπως ανέφερα και παραπάνω, πιστεύω ότι η φύση σου χαρίζει το μέτρο της, με λύπη μου αντιλήφθηκα-ζώντας στην ύπαιθρο- ότι δεν αρκεί. Αρκετοί από τους κατοίκους της υπαίθρου δεν τρέφουν κανένα σεβασμό για το φυσικό περιβάλλον, το καταστρέφουν χωρίς καμιά τύψη είτε επειδή δεν πέρασε ποτέ από το μυαλό τους ότι κάνουν κάτι ανάξιο είτε γιατί έχουν εκμαυλιστεί από το κυνήγι του χρήματος, με οποιοδήποτε τίμημα. Αντιθέτως, αρκετοί κάτοικοι των πόλεων έχουν μεγαλύτερη ευαισθησία σε οικολογικά θέματα, προφανώς γιατί έχουν στερηθεί για χρόνια τη θαλπωρή της φύσης και τη νοσταλγούν. Με την επιθυμητή επιστροφή τους στην ύπαιθρο, θα έχουμε-πιστεύω- και την ανάπτυξη του οικολογικού κινήματος.

-Ο Στάνλεϊ Κιούμπρικ (1928-1999) στην ταινία 2001: Οδύσσεια του διαστήματος (1968) στη σκηνή του διαστήματος κάνει εξαιρετική χρήση αντίστιξης μουσικής και εικόνας, όπου όλα «χορεύουν» στο ρυθμό του βαλς του Γιόχαν Στράους. Η εικόνα από το μέλλον, συνδυασμένη με τον κλασικό ρυθμό του βαλς απ' τον 19ο αιώνα. Εσύ χρησιμοποιείς την παράδοση και, μάλιστα στην αρχική της μορφή, ηχογραφώντας τη γιαγιά σου, τον θείο και τη μητέρα σου στο «Οι γριές» με συνοδεία ηλεκτρικών οργάνων, δημιουργώντας την αγαπημένη σου «βλαχοψυχεδέλεια». Ποια στοιχεία την απαρτίζουν; Τι θες να μεταφέρεις απ' τον παλαιό κόσμο (παράδοση, γλώσσα, γιαγιάδες) στον σύγχρονο, μέσω της «βλαχοψυχεδέλειας»;

-Στην τέχνη με αγγίζει το βαθιά λαϊκό. Και για μένα, βαθιά λαϊκό είναι ένα έργο όταν μπορεί ταυτόχρονα να αγγίζει τόσο τους στοχαστές, πολύπλοκους πνευματικούς ανθρώπους όσο και τους απλούς, ανύποπτους. Για να συμβεί αυτό, το έργο πρέπει να κουβαλάει κάτι από το παρελθόν αλλά να δίνει και κάτι καινούριο. Ακόμη, βασικό στοιχείο της αληθινής τέχνης είναι η αυθεντικότητα, που την αντιλαμβάνονται όλοι οι άνθρωποι ανεξάρτητα από σύνορα. Γι' αυτό λέω συχνά ότι «όσο πιο τοπικός-στην τέχνη-τόσο πιο παγκόσμιος», με την έννοια ότι χρησιμοποιώντας στοιχεία της ζωής μου εκεί που ζω, εκπέμπω μιαν αυθεντικότητα, που είναι παγκόσμια σταθερά.

-Στο τραγούδι Sara, κάνεις αναφορά στα φαράγγια των Σίου (Ινδιάνοι της Β.Αμερικής). Τη δεκαετία του 1860 οι Σιου εξεγέρθηκαν κατά των Αμερικανών αποίκων που διεκδικούσαν να καταλάβουν τη γη τους και οι τριακονταετής διαπραγματεύσεις και μάχες έληξαν το 1890 με την σφαγή στο Wounded Knee και τον ξεριζωμό τους απ' τη γη τους. Εκατοντάδες τραγούδια έχουν γραφτεί για τους αγώνες ιθαγενών για τη γη τους ανά τον πλανήτη. Μπορεί ένα τραγούδι να αλλάξει τον κόσμο;

-Σε ατομικό επίπεδο, ίσως. Στο επίπεδο των κοινωνιών, του κόσμου, όχι. Η τέχνη και η παιδεία είναι βραδείας καύσεως. Μπορούν να οδηγήσουν στο στοχασμό, την αναζήτηση της ελευθερίας, την αυτογνωσία αλλά μέσα από μια μακρόχρονη πορεία.

4.2 Τα φεστιβάλ των ορεινών περιοχών

Μέχρι τώρα είδαμε πως τα βουνά και οι ορεινές περιοχές έγιναν αφορμή έμπνευσης και καλλιτεχνικής δημιουργίας. Όμως, τα βουνά τους καλοκαιρινούς μήνες γίνονται και πεδίο μουσικής δράσης. Κάθε χρόνο διοργανώνονται δεκάδες φεστιβαλικές συναντήσεις δημιουργών και μουσικόφιλων σε ορεινές περιοχές. Οι πιο σημαντικές από αυτές, με αφορμή τη μουσική, προωθούν αξίες και ιδέες που στοχεύουν σε έναν πιο απλό και φυσικό τρόπο ζωής. Η αλληλεγγύη, η αυτοοργάνωση, η κοινοκτημοσύνη, ο σεβασμός στη φύση και η αποανάπτυξη, ο κοινοτισμός και η άμεση δημοκρατία, οι οικοκοινότητες και η οικολογία είναι κάποιες απ' τις ιδέες και δράσεις που προωθούνται στη διάρκεια των φεστιβάλ. Κι όλα αυτά συμβαίνουν κάτω απ' τα αστέρια και τους ήχους της μουσικής σε μεγάλα υψόμετρα. Συγκεντρώσαμε τα πιο χαρακτηριστικά:

Φεστιβάλ Χαϊμαλίνα : Σε ένα ορεινό χωριό, μακριά απ' τα αστικά κέντρα σε μια ιδιαίτερη και αρκετά κλειστή κοινωνία, στα Ανώγεια της Κρήτης σε υψόμετρο 750m στους πρόποδες του Ψηλορείτη. *Είναι μια ανάγκη που προέκυψε από κάποιους νέους που έχουν μεγαλώσει και ζήσει στην κοινωνία αυτή, να δραστηριοποιηθούν και να προσφέρουν στον τόπο τους.*

Ziria Music Festival : Στο οροπέδιο της Ζήρειας, πάνω απ' τα Τρίκαλα Κορινθίας με υψόμετρο 1550μ. *Μια παραγωγή που εξακολουθεί να είναι homemade, συμμετοχική, ακηδεμόνευτη και ελεύθερη, σε μια φανταστική τοποθεσία Natura, ψηλά στο βουνό. Η είσοδος είναι ελεύθερη, η τοποθεσία ιδανική και η πρόσβαση πολύ εύκολη.*

Music Highway Festival - Mountain Edition : Στην περιοχή Γόλα - Γοράνι του Ταυγέτου στα 1000μ. υψόμετρο. *Η καλοκαιρινή εκδοχή του φεστιβάλ περιλαμβάνει εκδρομή στον μαγευτικό Ταυγέτο.*

Ήχοι του Δάσους : Στο οροπέδιο της Αγ. Τριάδας, στην Καλοσκοπή Φωκίδας σε υψόμετρο 1100μ. *Ξεκίνησε το έτος 2002 ως μια εναλλακτική πρόταση της Φωκίδας, που να συνδυάζει την ολιγοήμερη απόδραση στη φύση με την ψυχαγωγία μέσα από μια σειρά δραστηριοτήτων.*

PelionFestival : Αποτελεί, απ' το 2000, το επίκεντρο των εκδηλώσεων πολιτισμού στο Ανατολικό Πήλιο, μια περιοχή γνωστή για την πλούσια ιστορία και την πολύπλευρη παράδοση, τα πυκνά δάση και τα άφθονα νερά, με θέα στο Αιγαίο. Ξεκίνησε τα πρώτα του βήματα το 2000 στη Ζαγορά, σε υψόμετρο 460 περίπου μέτρων, με την επωνυμία «Μουσικές Συναντήσεις Ζαγοράς». Από το 2008, με τη νέα ονομασία, ως «Διεθνές Φεστιβάλ Πηλίου-Τέχνες και Λόγος» είναι παγκόσμια γνωστό, καθώς έως σήμερα συμμετείχαν σε αυτό μουσικοί από όλη την Ελλάδα και πολλές χώρες του εξωτερικού (Ελλάδα, Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία, Γαλλία, Βέλγιο, Νορβηγία, Δανία, Βουλγαρία, Πολωνία, Ρωσία, Ιαπωνία, Κορέα, Ταϊβάν, Κίνα, Βραζιλία).

Γιορτές της Γης: Στη Βλάστη Κοζάνης, σε υψόμετρο 1.240 μέτρων. *Η ιδέα ηχούσε παράξενα πριν από αρκετά χρόνια: μια οικολογική γιορτή στη Βλάστη Κοζάνης, τόπο μακριά από πολυσύχναστους καθιερωμένους τουριστικούς προορισμούς, που γειτνιάζει με μια περιοχή περιβαλλοντικά υποβαθμισμένη από τα θερμοηλεκτρικά εργοστάσια της ΔΕΗ, η διοργάνωση των Γιορτών της Γης έδινε την εντύπωση ενός πρόωρα χαμένου στοιχήματος. Ήταν 2001.*

5. Συμπεράσματα

Είναι εκατοντάδες τα τραγούδια που έχουν γραφτεί γύρω απ' τα βουνά. Μάλιστα σήμερα, διακρίνεται η τάση όλο και πιο πολλά είδη μουσικής να επηρεάζονται εμπνεόμενα από τη φύση. Κι αυτό φαίνεται να προκύπτει ως δημιουργική ανάγκη και όχι ως τάση μόδας. Μοιάζει δε, ο δημιουργός σ' αυτή του την ανησυχία να βρίσκει ανταπόκριση στον ακροατή της πόλης ο οποίος έχει στραμμένο το βλέμμα του στις ορεινές περιοχές που βρίσκονται μακριά του πιο έντονα από ποτέ, σα να ξύπνησε από λήθαργο. Άλλωστε, με την πρώτη ευκαιρία αμφοτέρωτεροι *παίρνουν τα βουνά* προκειμένου να συντονιστούν οι μουσικόφιλοι με το υλικό του τραγουδοποιού κι όλοι μαζί να μπουν στον ίδιο κόσμο για δυο-τρεις ώρες, στα πλαίσια των δεκάδων *ορεινών μουσικών φεστιβάλ*.

Απ' την έρευνά μας προκύπτουν συμπεράσματα που μας οδηγούν στη βεβαίωση της πηγαίας σύνδεσης του ανθρώπου με τη φύση και της διαιώνισής αυτής μέσω της τέχνης. Η καλλιτεχνική έκφραση είναι το μέσο του δημιουργού, ο οποίος εμπνέεται απ' τα βουνά και επιθυμεί να μιλήσει για αυτά, να τα υμνήσει, να *δακρύσει με αυτά* ή να διαμαρτυρηθεί για τα *δικαιώματά τους*, ακόμη και να *μετρηθεί* μαζί τους προκειμένου να αποκτήσει το μέτρο των ανθρώπινων δυνατοτήτων του. Τα τραγούδια γίνονται άλλοτε αυστηροί κριτές της υπεροψίας που οδηγεί το ανθρώπινο είδος σε δραστηριότητες επιζήμιες για το περιβάλλον, άλλοτε πατρικοί συμβουλάτορες που επιβραβεύουν την αδελφοσύνη και το σεβασμό του ανθρώπου ως μέρος της φύσης και όχι ως άρχων αυτής και, άλλοτε ο μαγικός καθρέφτης μέσα στον οποίο ο άνθρωπος μπορεί να διακρίνει την υπερβολή του και τις παραλείψεις του. Δεν παραλείπουν φυσικά να *περιγελάσουν* κάποιες ακραίες συμπεριφορές ή συνήθειες των ορεισίβιων, πάντα βέβαια μέσα απ' το αγνό χιούμορ και την αγάπη τους για αυτούς. Η σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον είναι μητρική. Τον γέννησε η φύση και δεν είναι τυχαίο που βρίσκει αυτό τον ευγενή τρόπο να εκφράσει τα συναισθήματά του για εκείνη μέσω της τέχνης.

Μάλιστα, κυρίαρχο στοιχείο της σύγχρονης καλλιτεχνικής έκφρασης γύρω απ' τις ορεινές περιοχές φαίνεται να είναι η αγωνία των δημιουργών να σώσουν τα βουνά μας. Άλλωστε, τα τραγούδια είναι εδώ για να συνοδεύουν το συναίσθημα και όχι να το ανατρέπουν. Κι όπως λέει ο Θανάσης Παπακωνσταντίνου στην συνέντευξη που μας παραχώρησε:

«Ίσως βέβαια, πίσω από όλες αυτές τις αναφορές μου στο φυσικό περιβάλλον να κρύβεται η αγωνία μου για την καταστροφή του, που μοιάζει αναπόφευκτη αλλά και το δικό μου τέλος, που θα πάρει μπρος από τα μάτια μου τόση ομορφιά. Ίσως προσπαθώ να φτιάξω μια μικρή κιβωτό εικόνων και λέξεων γι αυτό που χάνεται».

Βιβλιογραφία - Πηγές

Νάσος Βαγενάς, Η εσθήτα της θέας (σημειώσεις για την ποίηση και την κριτική)
Γιάννης Ν.Κολοβός «Κοινωνικά Απρόβλητα» (η ιστορία της πανκ σκηνής στην Αθήνα
1979-2015

David Byrne - How music works

Τα μυστικά της μουσικής,

<https://www.ertflix.gr/?s=%CF%84%CE%B1+%CE%BC%CF%85%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC+%CF%84%CE%B7%CF%82+%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82>, πρόσβαση 19/7/21

Ελληνική δισκογραφία, πέτρος Δραγουμάνος, 1950 – 2021,

<https://diskografia.musiconline.gr/login>, πρόσβαση 19/7/21

Στίχοι, <https://stixoi.info/>, πρόσβαση 19/7/21

Στην κοιλάδα των Τεμπών, Θανάσης Παπακωνσταντίνου,

<https://www.koiladatwntempwn.gr/>, πρόσβαση 19/7/21

Ασσόδου, <https://1-2.gr/>, πρόσβαση 19/7/21

Βιότοπος πολιτισμού, <https://www.culturebook.gr/>, πρόσβαση 19/7/21

Το ροκ παίρνει τα βουνά <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=456549>

<https://argolikivivliothiki.gr/tag/%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%BB%CE%B7%CF%82%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%BF%CF%82/>, πρόσβαση 19/7/21

Η λιποθυμία των λέξεων πάνω σε 5 γραμμές,

https://www.tar.gr/lipothymia_twn_lexewn_panw_se_pente_grammes_toy_manov_xatzidaki-article-4146.html, πρόσβαση 19/7/21

Η περιφήμη ομιλία του Μάνου Χατζιδάκι: Το Ρεμπέτικο, θεμέλιος λίθος της λαϊκής μουσικής, <https://tvxs.gr/news/san-simera/i-perifimi-omilia-toy-manov-xatzidaki-rempetiko-themelios-lithos-tis-laikis-moysikis>, πρόσβαση 19/7/21

Το περιβάλλον στο ελληνικό τραγούδι

<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=183424>, πρόσβαση 19/7/21

The hiking experience

<https://hikingexperience.gr/%CF%84%CE%B1%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BD%CE%AC-%CF%89%CF%82-%CF%80%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D-%CE%BA%CE%B1%CE%B9/>, πρόσβαση 19/7/21

Η αγάπη του Καζαντζάκη για τα βουνά <https://hikingexperience.gr/kazantzakis-vouna/> , πρόσβαση 19/7/21

Βουνό, <https://www.greekstixoi.gr/?s=%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BD%CF%8C> , πρόσβαση 19/7/21